

Wauw, De Hof van Wouw

Werkblad leerlingen groep 6 cultuurmenules

Binnenkort ga je met de klas naar de Hof van Wouw. Hier ga je de les volgen 'Wauw, de Hof van Wouw'.

Aan de Lange Beestenmarkt in Den Haag ligt het hofje verstoppt achter een lange muur met een poort. Jullie mogen er een kijkje gaan nemen. Tijdens de les leer je van alles over de Hof van Wouw, maar ook waarom hofjes werden gebouwd en hoe ze zijn gebouwd. Hier krijg je alvast een korte uitleg.

1

Ben je wel eens in een hofje geweest? Was je op bezoek? Woon je zelf in een hofje?

2

Wat is een hofje? Omschrijf het hier.

De Gouden Eeuw, arm en rijk

De Gouden eeuw liep van het jaar 1600 tot 1700. De Gouden Eeuw was een periode met welvaart voor veel Hollanders. In deze tijd was Nederland één van de belangrijkste landen op de wereld. Er werd veel geld verdiend met de handel. Nederlandse schepen gingen naar verre landen en haalden daar allerlei nieuwe producten op, zoals koffie, thee, tabak, cacao, peper en nootmuskaat. Amsterdam had de grootste haven van Europa. De koopmannen verdienden veel geld. Toch waren er ook veel mensen die leefden in armoede. In iedere stad moesten de rijke mensen ook denken aan de arme mensen. De kerken zamelden 'goede gaven' in van de rijke mensen. De rijken gaven geld aan de liefdadigheidsinstelling de 'Heilige Geest', de mensen die dit geld inden heetten dan ook Heilige Geest-meesters. Zij deelden aan de armen **turf** uit en **laken**, wol en schoenen, maar ook eten zoals brood, haring, spek en boter. Op verschillende plaatsen in de stad werd voor de arme mensen gezorgd. Toen dit te kostbaar werd, vond men het beter om arme mensen gratis bij elkaar in een gebouw te laten wonen. In Den Haag werd in 1616 het eerste hofje gebouwd, het Heilige Geesthofje. In de 2de helft van de 19de eeuw waren er in Den Haag 700 hofjes. Nu zijn er ongeveer nog 125 hofjes. Veel hofjes werden gesticht door rijke mensen die dit deden uit liefdadigheid. Ze vonden het vaak belangrijk dat hun naam via zo'n hofje zou voortleven en deden het soms ook uit ijdelheid.

3

Zoek de **dikgedrukte** woorden op. Wat betekenen ze?

.....

.....

.....

.....

Lakenkoopman

4

In welke eeuw leven wij nu?

.....

5

En in welk jaar?

.....

6

In welke eeuw ben jij geboren?

.....

Het steken van turf

Monumentenzorg van de Gemeente Den Haag

Bijna iedere stad in Nederland heeft bij de gemeente een afdeling die er voor zorgt dat bijzondere gebouwen behouden blijven. Den Haag heeft de afdeling Monumentenzorg. Hier werken mensen die het heel belangrijk vinden dat gebouwen met een bijzondere waarde blijven bestaan. Deze afdeling in Den Haag heeft er voor gezorgd dat de Hof van Wouw er nog is. Hierdoor is een belangrijk stukje Haagse geschiedenis bewaard gebleven en kan het hof kan nog steeds worden bewoond. Het is zoveel mogelijk teruggebracht naar hoe het er vroeger uit zag. Tegelijkertijd hebben ze er ook moderne voorzieningen aangelegd.

omschrijving van een monument:

Een monument kan een gebouw zijn of een gedenkteken dat iets belangrijks vertelt over vroeger, over de geschiedenis, het herinnert aan iets.

7

Hieronder staan een paar monumenten in Den Haag, een hoort niet in het rijtje thuis, welke is dat?

- ☐ Het Vredespaleis
- ☐ Hotel des Indes
- ☐ Den Haag Centraal Station
- ☐ Het onafhankelijkheidsmonument op plein 1813

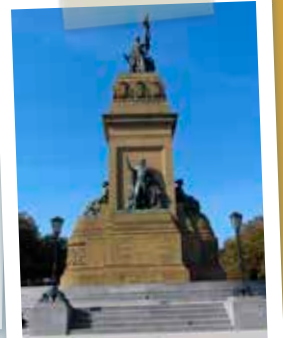
Vredespaleis

Hotel des Indes

Den Haag Centraal Station

Plein 1813

8

Is jouw huis ook een monument?

.....

Wat is er zo bijzonder aan een hofje?

De huisjes staan of tegenover elkaar of rond een vierkante binnentuin of rondom een pleintje, vaak met een muur er omheen. Er is een enkele uitgang (een poort) naar de buitenwereld. Ze vormen een eigen kleine wereld (gemeenschap van samenwonende mensen). Vroeger waren de hofjes voor arme en zieke mensen, die werden verpleegd en gratis eten kregen. In ieder hofje woonde een regent (stond aan het hoofd) en een binnenmoeder. De binnenmoeder hield de orde en zorgde dat er geen ruzies ontstonden. Zij deelde het geld, het eten en de spullen uit.

De Hof van Wouw

In 1647 in de Gouden eeuw is de Hof van Wouw door Cornelia van Wouw opgericht.

Wie was cornelia van wouw?

Cornelia groeide op in een deftige, rijke familie. De opa van Cornelia was een beroemde Haagse burgemeester. Haar vader verdiende veel geld als lakenkoper en was hoofd (regent) in het plaatselijke bestuur. Cornelia had nog twee broers en een zus. Ze woonden aan de Groenmarkt in Den Haag. Cornelia van Wouw bleef ongetrouwd. Op haar 45ste werd Cornelia plotseling ernstig ziek en viel daarbij op de grond, ze verloor haar bewustzijn. De dokters hadden haar dood al vastgesteld, maar vlak voor de begrafenis zou het dienstmeisje Elsje Ariëns gezien hebben dat ze toch nog ademde. Ze was alleen maar flauwge gevallen. Cornelia was zo dankbaar dat ze gered was, dat ze in 1647 een tehuis voor 'weduwen en oudere ongetrouwde vrouwen' liet bouwen in de Breedstraat, deze straat heet nu de Lange Beestenmarkt.

Zij liet de Hof van Wouw bouwen met zestien huisjes aan drie kanten van een binnentuin. Hier mochten alleenstaande gelovige vrouwen wonen. Ze woonden hier gratis. Cornelia vond het belangrijk dat het hofje haar naam zou krijgen. Ze vond dat het haar plicht was om als gelovige (ze was lid van de kerk) iets goeds te doen voor arme mensen in Den Haag.

Ze bedacht de regels voor de Hof van Wouw en schreef deze op in haar testament. Deze regels zijn nu nog steeds geldig. Ze bepaalde dat er in het hof maar een regent (een man) mocht zijn en er moesten altijd twee regentessen zijn. Elsje Ariëns werd de binnenmoeder van het hof. Cornelia van Wouw was zelf de eerste regentes (bestuurder) van het hof en bezocht het regelmatig. Na haar dood liet ze het hofje na aan een stichting en er wonen nog altijd alleen maar vrouwen in de hofjeshuisjes. De familie van Elsje mocht de kruidentuin van Cornelia gebruiken. Die tuin heet nu 'Tuin der Hesperiden'. De neven en nichten van Cornelia mochten voortaan de Hof van Wouw besturen.

Als je naar het hofje komt wordt er meer verteld over de bijzondere leefregels van het hofje.

Een keer per jaar op de verjaardag van Cornelis werd er een feestmaal georganiseerd voor de vrouwen die in het hofje woonden. Dit schreef Cornelia hierover op:

'op 21 januari, zijnde mijn geboortedag, ter gedachtenis van die dag, hebben we een maaltijd met de binnenmoeder erbij. Tenzij de dag van 21 januari valt op een zondag, waarop de hele dag predikingen zijn (je moet dan de hele dag bidden). In dat geval wordt mijn verjaardag uitgesteld tot de eerste werkdag erop volgende.

Het diner zal bestaan uit 7 schotels eten, te weten:
 een gebraden runder-ribbe,
 een gebraden lamskwartier (lamsbout),
 een stuk stoof-kalfsvlees,
 twee schotels schapen-hutspot, gestoofd met kalfsschenkel en rijst.
 Het vlees moet wegen 15 pond,
 twee konijnen met peren of appels,
 elk een tarwebrood en daarenboven 12 stuiver-wittebroden om een dag later nog op te eten, twee pond boter, zes pond kaas en twee pinten olie, zes kruikjes wijn en een half vat zeven gulden bier. En twee tonnen turf en een pond kaarsen.

Ook nu wonen er vrouwen in de Hof van Wouw, ze krijgen nog steeds ieder jaar een feestmaal. Help mee een heerlijk feestmaal te bedenken:

Eerst een ..... soep.

Dan een voorafje met .....

Als hoofdgerecht .....

Als toetje .....

Maak een mooie tekening of een menukaart van jouw bedachte feestmaal!

Naar de wc in de Hof van Wouw, vroeger en nu

Vroeger, in de tijd dat het hofje werd gebouwd, was er geen riolering en gingen de bewoners naar een soort wc buiten. Dit was een houten hokje met een tonnetje dat diende als plas- en poepdoos. Doortrekken kon niet, de poep werd opgehaald. Of de mensen moesten het zelf naar de schuit van de secreetreinigers, ook wel 'heren van de beer' genoemd, brengen. Het laten ophalen kon ook, maar dat was duur. In de stad waren ook overal beer (=poep)-putten. Een gemiddelde beerput was ongeveer na vijf jaar vol en moest dan geleegd worden.

De 'secreetreinigers' werkten in ploegen waarbij de 'kuilgaander' aan een touw afdaalde in de stinkende beerput. De dragers zeulden vervolgens de tonnen met de drek naar de nabijgelegen schuit (trekschuit of schip), waarmee het werd afgevoerd.

Nu is er in de Hof van Wouw gelukkig een riolering, want die werd ruim honderd jaar geleden aangelegd en er zijn wc's, die met water doorgetrokken kunnen worden.

Monumentenzorg van de Gemeente Den Haag heeft er voor gezorgd dat elk huisje nu een eigen wc heeft.

10

Vroeger verdween de poep in een trekschuit en het werd ergens neergegooid.
Waar gaat nu onze poep naar toe? Je trekt door en dan:

.....

11

Deze volgende opdracht maak je pas als je in de Hof van Wouw bent geweest.

Schrijf een brief aan regentes Jeanne van de Hof van Wouw.

Schrijf waarom je er later graag zou willen wonen. Degene die de mooiste brief heeft geschreven, krijgt antwoord en mag een keer met zijn of haar familie komen kijken. Stuur jouw tekening van het feestmaal of de menukaart ook mee als je dat leuk vindt!

